

А. В. Уніят,
к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

A. Uniyat,
PhD, Associate professor of department international economic , Ternopil National Economic University, Ternopil

ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE WITH COUNTRIES OF THE NORTHERN AMERICAN REGION OF FREE TRADE

У статті розкрито теоретичне поняття міжнародного економічного співробітництва, де зазначено, що міжнародне економічне співробітництво — це обмін діяльністю в різних галузях і країнах, що охоплює міжнародну торгівлю, співробітництво в галузі виробництва, науково-технічне співробітництво, міжнародні перевезення, туризм, фінансові відносини.

Подано етапи розвитку торгівельно-економічних відносин у Північній Америці та основні положення НАФТА.

Обґрунтовано економічні ефекти та наслідки від створення Північноамериканської зони вільної торгівлі.

Здійснено аналітичний огляд економічної співпраці Канади, США, Мексики.

У статті розкрито питання економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі. Проаналізовано міжнародну торгівлю товарами, послугами між Україною та Канадою, США, Мексикою.

Запропоновано перспективи розвитку економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі.

The article presents the theoretical concept of international economic cooperation, which states that international economic cooperation is an exchange of activities in various fields and countries covering international trade, cooperation in the field of production, scientific and technical cooperation, international transportation, tourism, financial relations. The stages of development of trade and economic relations in North America and the main provisions of NAFTA. The economic effects and consequences of the creation of the North American Free Zone are justified. An analytical review of the economic cooperation of Canada, the USA, Mexico was carried out. The article deals with the issues of economic cooperation between Ukraine and the countries of the North American Free Trade Area. The article analyzes the international trade of goods, services between Ukraine and Canada, the USA, Mexico. The prospects of development of economic cooperation of Ukraine with the countries of the North American Free Trade Area are presented.

Ключові слова: міжнародне економічне співробітництво, НАФТА, зона вільної торгівлі, інвестиції, експорт, імпорт.

Key words: international economic cooperation, NAFTA, free trade zone, investment, export, import.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інтеграційний процес в Північній Америці розвивався в умовах поступового зближення національних економік США, Канади та Мексики. Особливість цього процесу полягала в тому, що його передумови створювалися приватним капіталом, ТНК переважно США, які досить активно проникали як в канадську, так і в мексиканську економіку.

НАФТА є комплексною угодою про зону вільної торгівлі, що складається з трьох самостійних двосторонніх угод між США і Канадою, між США і Мексикою, між Мексикою і Канадою. Перша угода вступила в дію

1 січня 1989 р., дві останні угоди діють з 1 січня 1994 р. у рамках НАФТА міждержавному рівні (макрорівні) [14].

НАФТА є найбільшою в світі зоною вільної торгівлі, що охоплює 450 млн осіб. Це економічний локомотив з 21,8 трлн дол. ВВП. Це інтеграційне угруповання пов'язує економіку США (18,0 трлн дол.), Канади (1,6 трлн дол.) і Мексики (2,2 трлн дол.). Така торгова площа є більшою за економіку Європейського Союзу. На відміну від Європейського Союзу, де ініціатива про створення інтеграційного об'єднання йшла зверху, тобто від вищих органів влади країн-учасниць, в Північній Америці інтеграція йшла навпаки знизу догори, мається на увазі, що

Таблиця 1. Етапи розвитку торговельно-економічних відносин у Північній Америці

Період	Угода	Основна ідея
1947 р.	Прийняття «Плану Еббота»	Стимулювання інвестицій США в передові галузі канадської економіки
1959 р.	Угода про спільне військове виробництво	Запровадження американських стандартів у канадське виробництво військової техніки
1965 р.	Угода про лібералізацію торгівлі продукцією автомобілебудування (Автопакт)	Стимулювання інтеграції багатьох інших галузей. Прагнення до лібералізації ринку товарів і капіталу
Кінець 1970-их рр.	Лінія на організацію торговельно-політичного об'єднання США, Канади і Мексики	Спочатку – енергетичний союз трьох країн. З 1979 року вивчаються перспективи створення Північноамериканської зони вільної торгівлі
1988 р.	Американсько-канадська угода про вільну торгівлю (FTA)	Формування зони вільної торгівлі між двома країнами протягом 10 років
1992 р. (1994 р.)	Підписана (вступила в дію) Угода про створення Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА)	Формування зони вільної торгівлі товарами між трьома країнами, розгляд питань щодо торгівлі послугами, переміщення інвестицій, прав інтелектуальної власності

Джерело: [14].

співпраця американських і канадській компаній отримала закріплення на міждержавному рівні (макрорівні).

Тому, на даний час питання економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі є особливо актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань розвитку міжнародного економічного співробітництва і регіональної економічної співпраці присвячено праці відомих вітчизняних вчених: Є. Савельєва, В. Андрійчука, В. Будкіна, Л. Волощенко, В. Гончарова, Б. Губського, А. Кредісова, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Н. Мікули, А. Мокія, В. Новицького, С. Писаренко, А. Поручника, І. Пузанова, А. Румянцева, Г. Савіної, А. Філіпенка, О. Сохацької, Г. Черніченка, І. Школи, О. Шниркова, М. Янковського.

Еволюцію створення НАФТА та її вплив на макроекономічне середовище досліджували такі вчені, як І. Роберт, А. Скотт, Ян Фергюсон, Гері Клайд Хуфбауер, Кевін Лінч та ін.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є здійснення аналітичного огляду сучасного стану та перспектив розвитку економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Міжнародне економічне співробітництво — це обмін діяльністю в різних галузях і країнах, що охоплює міжнародну торгівлю, співробітництво в галузі виробництва, науково-технічне співробітництво, міжнародні перевезення, туризм, фінансові відносини та інше.

У вузькому розумінні, міжнародне економічне співробітництво можна визначити як форму співпраці, між двома або більше країнами або юридичними особами з різних країн, різними способами, з метою досягнення певних промислових, сільськогосподарських, комерційних, науково-технічних, туристичних та інших цілей. У цьому сенсі економічне співробітництво не є комерційним обміном або передачею товарів, послуг і капіталу з однієї країни в іншу, але є загальним використанням ресурсів і засобів усіх партнерів.

Економічну співпрацю визначають як форму міжнародного співробітництва з метою отримання взаємних переваг за рахунок спільного використання фінансових, матеріальних і технологічних ресурсів усіх партнерів.

Угода про створення НАФТА — результат тривалого зближення цих країн, особливо США і Канади, до торговельно-економічного та політичного об'єднання. Протягом ХХ ст. поступово розмивались економічні кордони між США та Канадою шляхом відносної лібералізації руху товарів, капіталу і робочої сили. Якісна зміна економічного співробітництва між США і Канадою відбулася в 1988 р., коли на міждержавному рівні було укладено американсько-канадську угоду про вільну торгівлю (FTA), покликану забезпечити канадським товарам гарантований і привілейований доступ на внутрішній ринок США. В таблиці 1 зазначені основні етапи розвитку торговельно-економічних відносин у Північній Америці.

Ключові положення Північноамериканської угоди про вільну торгівлю проаналізовані в таблиці 2.

Слід зазначити, що до моменту створення НАФТА економічні системи США, Канади, Мексики були в пов'язанні між собою. Наприклад, Канада від 75% до 80% всього експорту реалізовувала на території США. Прибуток від експорту Канади в США складала близько 20% ВВП Канади в середині 1996-х років. А також, 75% із усіх іноземних інвестицій в економіку Канади є американськими. Канадські інвестиції в американську економіку складала, в середині 1990-х років, 10%. Крім того, 70% мексиканського імпорту йшло в США, а 65% американського експорту йшло в Мексику [22].

Торговельно-економічні відносини Мексики і Канади сильно поступають за глибиною і масштабами канадо-американським і мексико-американським економічним зв'язкам. Канада і Мексика є скоріш за все конкурентами, у випадку залучення іноземних інвестицій від США. Завдяки динамічному темпу зростання показників таких як, взаємний товарообіг, інвестиції, постійно зростаючих обсягів, відбувається зниження асиметричності в рамках НАФТА. Імпорт до Канади (295,2 млрд дол.) і Мексики (294,7 млрд дол.) збільшився з 151 млрд дол. в 1993 році до 590 млрд дол. у 2015 році, що становить 26% від загального обсягу імпорту товарів США [6]. НАФТА збільшила торгівлю за рахунок усунення всіх тарифів між трьома країнами, а також створила угоди про міжнародні права для бізнес-інвесторів. Це знизи-

Таблиця 2. Ключові положення НАФТА

Аспекти підприємницької діяльності, що регулюються угодою про НАФТА	Ключові моменти Угоди
Доступ до ринків	Відміна всіх митних зборів на товари, якими торгують між собою США, Канада і Мексика. Поступове скасування значної кількості нетарифних бар'єрів у торгівлі товарами та послугами. Захист північноамериканського ринку від експансії азіатських і європейських компаній, що намагаються уникнути американських зборів шляхом реекспорту своїх товарів в США через Мексику
Інвестиції	Пом'якшення режиму для північноамериканських капіталовкладень у Мексиці. Лібералізація діяльності американських і канадських банків на фінансовому ринку в Мексиці. П'ять основних принципів захисту іноземних інвесторів і їх інвестицій в зоні вільної торгівлі: недискримінаційний режим; зняття особливих вимог до інвестицій чи інвесторів; вільне переміщення фінансових засобів, що мають відношення до інвестицій; експропріація лише у відповідності до міжнародного права; право звертатися в Міжнародний суд у випадку порушення Угоди
Державні закупівлі	Встановлення справедливих правил для здійснення державних закупівель
Права інтелектуальної власності	Посилення захисту прав на інтелектуальну власність. Визначений універсальний підхід до запобігання неконкурентних і монопольних дій. Запроваджені найвищі в світі норми захисту прав на інтелектуальну власність, включаючи авторські права, патенти і товарні знаки
Вирішення суперечок	Створення американсько-канадської арбітражної комісії і механізму для врегулювання суперечок
Послуги	Покращення і розвиток торгівлі послугами. НАФТА охоплює всі види послуг, включаючи фінансові
Тимчасовий в'їзд для бізнесменів	Переміщення представників ділових кіл

Джерело: [16].

ло вартість торгівлі та стимулювало зростання інвестицій, особливо для малого бізнесу НАФТА модернізувала автомобільну промисловість США за рахунок консолідації виробництва і зниження витрат. Більшість автомобілів вироблених у Північній Америці зараз мають частини отримані з усіх трьох країн. Підвищення конкурентоспроможності дозволяє зменшувати японський імпорт. Мексика експортує в США більше автомобілів, ніж Японія. До рецесії Японія експортувала вдвічі більше, ніж Мексика [3].

НАФТА збільшила експорт американських послуг до Канади та Мексики з 25 млрд дол. у 1993 р. до піку 106,8 млрд дол. у 2007 р. Криза значно вплинула на фінансові послуги. До 2009 року вони зросли лише до 63,5 млрд дол. До 2012 р. експорт послуг зріс до 88,6 млрд дол. Більше 40% американського ВВП становлять послуги такі, як фінансові послуги і охорона здоров'я. НАФТА усуває торгові бар'єри в більшості секторів послуг, які регулюються угодою. Угода вимагає, щоб уряди публікували всі правила, зниження прихованих витрат та ведення бізнесу.

НАФТА створила 5 млн нових робочих місць у США. Американські виробники додали більше 800 тис. робочих місць в період з 1993 по 1997 рр. це тому, що в 2014 р. обсяг експорту виробників становив 487 млрд дол., що дало 40 тис. дол. доходів від експорту для кожного робітника [2].

Навіть імпорт від партнерів по НАФТА створив робочі місця. Оскільки, близько 40% американського імпорту з Мексики виникало з американських компаній. Вони розробляли продукцію на внутрішньому ринку, а потім переміщали деяку частину процесу виробництва в Мексику. Без НАФТА, дане виробництво відбувалося б в Китаї [3].

Від прийняття НАФТА, потік прямих іноземних інвестицій в Канаду та Мексику збільшився більш ніж втричі, та досягнув 452 млрд дол. до 2012 р. Це збільшило прибуток американських підприємств та надало більше

можливостей для розвитку і вивчення ринків. Канадські та мексиканські ПІІ в США зросли до 240,2 млрд дол., у порівнянні з 219,2 млрд дол. у 2007 р. Ці додаткові інвестицій в основному пішли на виробництво, страхування і банківські компанії.

НАФТА захищає інтелектуальну власність, це допомогло інноваційному бізнесу боротися з піратством. Що в свою чергу стимулювало ПІІ, оскільки компанії знали, що міжнародне право захищатиме їхні права. НАФТА знижує ризик інвесторів, гарантуючи їм ті ж юридичні права, що і місцевим інвесторам. Завдяки НАФТА, інвестори можуть подавати судові позови проти уряду, якщо він націоналізує свою промисловість.

У період з 1993 по 2015 рр., торгівля товарами між Канадою та Мексикою зросла більше ніж у 8 разів, досягнувши 37,8 млрд канадських дол. у 2015 р., що становило 10,1% середньорічного темпу зростання. Торговля послугами між Канадою та Мексикою, за період існування НАФТА зросла в 6 разів, до близько 3,9 млрд дол. у 2015 р. У 2015 році Мексика стала 3-тім за величиною торговим партнером Канади, 3-тім за величиною постачальником і 5-тім за величиною ринком для торгівлі товарами [12].

Підвищена економічна активність і виробництво в регіоні внесли свій вклад в створення робочих місць для канадців, де 1 з 5 робочих місць пов'язане з експортом. З додаванням близько 5,2 млн робочих місць в період з 1993 по 2015 рр., рівень безробіття в Канаді знизився з 11,4% (1993 р.) до 6,9% (2015 р.).

Положення НАФТА забезпечили більшу визначеність і стабільність для прийняття інвестиційних рішень і сприяли підвищенню інвестиційної привабливості Канади для іноземних інвесторів, забезпечуючи більше можливостей для канадців інвестувати в економіку партнерів НАФТА.

Мексиканська економіка тісно пов'язана з економікою США, через сильні торговельні та інвестиційні зв'язки між двома країнами. В останні роки економічне зро-

Рис. 1. Частка канадського експорту-імпорту в експортно-імпортній структурі України, %

стання було повільним і прогноз на найближчі кілька років передбачає подальше повільне економічне зростання через очікуване уповільнення економіки США, а також слабкі місця організаційної структури Мексики. Мексика є одним з найбільш важливих торгових партнерів США, займаючи друге місце серед експортних ринків США, а також третє місце в загальному обсязі торгівлі США (експорт плюс імпорт). У рамках НАФТА, США і Мексика розробили значні економічні зв'язки. Торговля між двома країнами збільшилась більш, ніж в три рази з моменту набуття чинності угоди в 1994 році. Мексика посідає друге місце за величиною економіки в Латинській Америці, після Бразилії. Населення становить 124 млн осіб, що робить її найбільш густонаселеною іспаномовною країною в світі [19].

Отже, виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що в рамках НАФТА відбувся позитивний економічний внесок у зростання виробництва, зайнятості, торгівлі та інвестицій.

Співробітництво України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі на даний час є особливо перспективним.

Ще 7 млн дол. — концентрат яблучного соку.

Слід зазначити, що за даними Державної статистики України, обсяги товарообороту між Україною та Канадою у 2015 р. становили 236,4 млн дол. США, що на 10,5% менше, ніж у 2014 р.

Експорт товарів до Канади склав 30,2 млн дол. США (-58,4%), імпорт з Канади — 206,3 млн дол. США (+7,7%). Основні статті експорту до Канади: мідь та вироби з неї (11,5% від загального експорту), реактори ядерні, котли, машини (8,3%), екстракти дубильні (8,1%) іграшки (6,5%) та деревина і вироби з деревини (5,3%). Основні статті імпорту з Канади: палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки (55,8%), фармацевтична продукція (10,5%).

На рисунку 1 подана динаміку частки канадського експорту-імпорту товарів в загальній структурі експорту-імпорту товарів України.

За 8 місяців 2016 р. обсяг торгівлі товарами між Україною та Канадою становив 125,5 млн дол. США. і зменшився на 11,1% у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року [23].

Однак український експорт товарів до Канади за 8

Рис. 2. Частка американського експорту-імпорту в експортно-імпортній структурі України, %

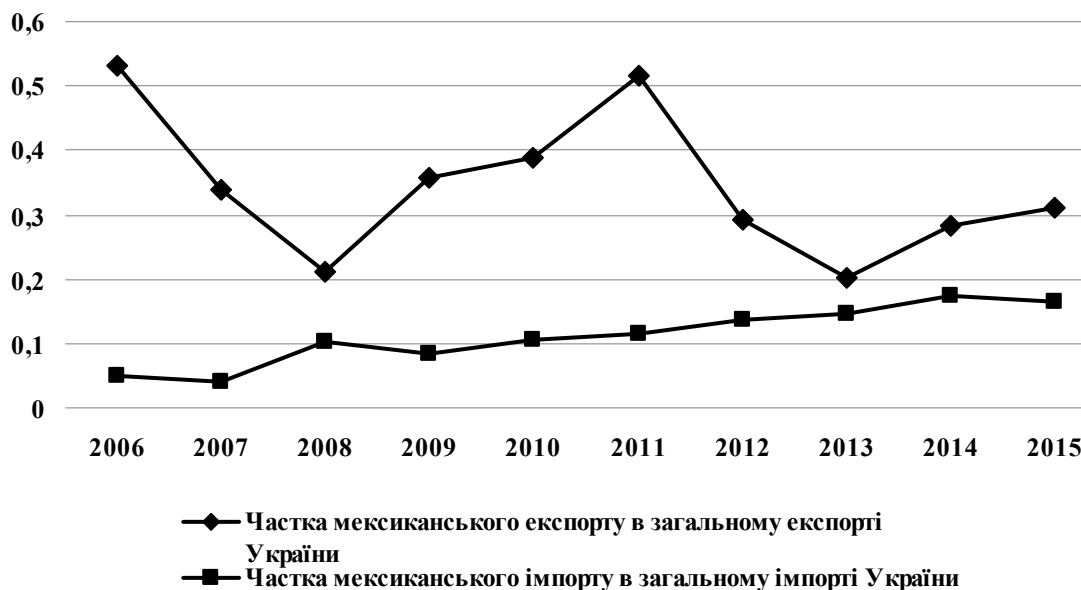

Рис. 3. Частка мексиканського експорту-імпорту в експортно-імпортній структурі України, %

місяців 2016 р. скоротився у порівнянні до аналогічного періоду 2015 р. на 3,3% склавши 18,2 млн дол. США. Канадський імпорт товарів в Україну також скоротився на 12,3% і склав 107,2 млн дол. США.

Основні позиції експорту послуг: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (67,5%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (14,5%) та транспортні послуги (6%). Основні позиції імпорту послуг: державні та урядові послуги (75,7%), ділові послуги (13,3%), транспортні послуги (6,6%). Обсяг прямих канадських інвестицій в економіку України станом на 1 жовтня 2016 р. становив 66,1 млн дол. США. Основні сфери інвестицій (добувна і переробна промисловість, торгівля автотранспортними засобами, транспортування та складське господарство, операції з нерухомим майном, адміністративне та допоміжне обслуговування).

Однак основним партнером у економічного співробітництва є США. За даними Комісії США з міжнародної торгівлі за січень — червень 2016 р. загальний товарообіг між США та Україною впав на 19,3% (або на 176,2 млн дол.) у порівнянні з січнем-червнем минулого року і склав 738,2 млн дол. Дефіцит двосторонньої торгівлі наразі становить 205 млн дол. При цьому відбулось падіння експорту українських товарів до США на 42% (або на 193 млн дол.), що на кінець червня 2016 р. становить 266,6 млн дол. У той же час, імпорт американської продукції в Україну зріс на 3,7% (або на 16,8 млн дол.) та склав загалом на кінець звітного періоду 471,6 млн дол. [23].

За даними Державної служби статистики України, в першому півріччі 2016 р. загальний товарообіг між Україною та США склав 994,2 млн дол. США (рис. 2).

Експорт товарів з України до США склав 156,1 млн дол. (порівняно з 1 півріччям 2015 р. відбулось падіння на 33,1%), імпорт товарів з США склав 838,1 млн дол. (зростання склало 13,1%). Негативне сальдо склало 682 млн дол.

Основні позиції експорту товарів: чорні метали (53,7% від загального обсягу експорту), вироби з чорних металів (6,7%), електричні машини (5,7%). Основні

позиції імпорту товарів: засоби наземного транспорту крім залізничного (22,7%), реактори ядерні, котли, машини (17,7%), палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (11,4%), електричні машини (7%), насіння і плоди олійних рослин (6,7%), пластмаси і полімерні матеріали (5,2%), фармацевтична продукція (5,1%). За даними Державної служби статистики України експорт вітчизняних послуг до США в 1 півріччі 2016 р. склав 326 млн дол. (порівняно з показниками минулого року відбулося зростання на 1,3%), імпорт склав 331,5 млн дол. (збільшення — на 40,7%). Негативне сальдо торгівлі послугами в 1 півріччі 2016 р. склало 5,5 млн дол.

У структурі експорту послуг переважають: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (64,8% від загального обсягу експорту), транспортні послуги (18,6%), ділові послуги (10,5%). В структурі імпорту переважають: державні та урядові послуги (78,4% від загального обсягу імпорту), ділові послуги (7%).

Мексика посідає друге, після Бразилії, місце серед основних торговельних партнерів України в Латинській Америці та Карибському басейні.

За даними Державної служби статистики України, у 2015 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами та послугами між Україною та Мексикою склав 181,861 млн дол. США при позитивному для України сальдо у 55,991 млн дол. США.

У 2015 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами скоротився на 27% у порівнянні з 2014 р. і склав 180,083 млн дол. США при позитивному для України сальдо у 56,713 млн дол. США. При цьому експорт з України до Мексики зменшився на 22% і становив 118,398 млн дол. США, імпорт з Мексики скоротився на 35% і склав 61,685 млн дол. США.

Основою українського експорту були зернові культури — 43,6%, чорні метали та вироби з них — 23,7%, добрива — 15,8%, залізничні локомотиви — 4,5%, продукція борошномельно-круп'яної промисловості — 3,5%, руди, шлаки та зола — 3,2%, молока, яйця та мед — 1,6%, ядерні реактори — 1,4%, сіль та сірка — 1,3%.

Основа імпорту з Мексики склали електричні машини

— 26,8%, ядерні реактори — 16,9%, алкогольні і безалкогольні напої — 10,0%, транспортні засоби — 9,0%, сіль та сірка — 9,0%, фармацевтична продукція — 7,9%, оптичні прилади — 5,7%, хімічна продукція — 2,7%, кава — 1,9%, пластмаси — 1,3%. В 2015 році частка експорту товарів до Мексики займає 0,31% загального експорту України, імпорту — 0,16%.

Нинішня нестабільна ситуація в Україні створює серйозні проблеми для бізнесу. Міжнародні інвестори не хочуть фінансувати економіку країни, в якій поставальники капіталу постійно стикаються з труднощами, пов'язаними з непрозорим, непослідовним, суперечливим і в основному надмірним державним регулюванням, а також, в деяких випадках, відсутністю регулюючого контролю взагалі.

ВИСНОВКИ

1. НАФТА позитивно вплинула на північноамериканські підприємства за рахунок збільшення експортних можливостей в результаті зниження тарифів, передбачуваних правил, а також скорочення технічних бар'єрів у торгівлі. Поряд із збільшенням експорту та імпорту, фірми стали більш спеціалізованими і, таким чином, більш конкурентоспроможними, що дозволяє їм спільно виготовляти товари для споживачів всередині та за межами регіону НАФТА.

Сильна, сучасна і гнучка НАФТА має важливе значення для континенту, щоб зберегти свою конкурентоспроможність у все більш складному і зв'язаному світовому ринку. Канада і її партнери з НАФТА продовжуватимуть співпрацювати, щоб знизити витрати торгових операцій в регіоні і підвищити конкурентоспроможність Північної Америки.

2. Співробітництво України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі розпочалося ще від визнання незалежності України. Подальшій співпраці сприяло укладання двосторонніх угод про економічне співробітництво. Результатом співпраці стало підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою.

3. Співробітництво України з країнами НАФТА є нерівномірним. Серед країн Північноамериканської зони вільної торгівлі, основним торговельним партнером України є США. Підтвердженням є те, що зовнішньоторговельний оборот між США та Україною перевищує зовнішньоторговельний оборот між Канадою та Україною у 8 раз, та між Мексикою та Україною — в 11 разів, у 2015 р.

4. Незважаючи на незначну частку економіки України в співробітництві з країнами НАФТА, існує можливість покращення співпраці з даними країнами. Для покращення економічного співробітництва Україні необхідно вирішити ряд важливих проблем таких, як корупція, політична нестабільність, інфляція, неефективна урядова бюрократія та інші. Вирішення цих та інших проблем підвищить конкурентоспроможність України на світовому ринку та сприятиме припливу інвестицій. Також необхідним для України є проведення дієвих реформ.

5. Якщо ЗВТ з Канадою запрацює, то найперспективнішими для українського експорту стане продукція сільськогосподарства, авіабудування та ІТ-сектор. Проте Канада знаходиться значно далі від України, отже,

логістичні витрати впливатимуть на кінцеву вартість продукції. Тому наші товари мають бути конкурентоспроможними.

Література:

- "NAFTA Imports", United States Trade Representative [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>
- "NAFTA Triumphant: Assessing Two Decades of Gains", U.S. Chamber of Commerce, October 27, 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.uschamber.com/report/nafta-triumphant-assessing-two-decades-gains-trade-growth-and-jobs>
- "NAFTA, 20 Years Later", Knowledge@Wharton, February 19, 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/nafta-20-years-later-benefits-outweigh-costs/>
- "NAFTA", U.S. Foreign Agricultural Service [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.fas.usda.gov/sites/development/files/nafta_1.14.-2008_0.pdf
- "Rank Order GDP", CIA World Factbook, 2015. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html?countryName=United%20States&countryCode=us®ionCode=noa&rank=2#us>
- Advantages of NAFTA [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.thebalance.com/advantages-of-nafta-3306271>
- Central Intelligence Agency [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cia.gov/>
- Concept and stages of world's economy development [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.jbem.lt/concept-stages-worlds-economy-development/>
- Customs Mutual Assistance Agreements [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cbp.gov/border-security/international-initiatives/international-agreements/cmaa>
- Final Environmental Assessment Report — January 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/env/final_ea_canada-ukraine_ee.aspx?lang=eng
- Free trade with Canada: Ukrainian perspective [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unian.info/economics/1414030-free-trade-with-canada-ukrainian-perspective.html>
- Instituto Nacional de Estadística y Geografía [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.inegi.org.mx/default.aspx>
- Investing in Ukraine: Improving Ukraine's international investment attractiveness is key 2016 goal [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://business.com.ua/economy/item/improving-ukraines-international-investment-attractiveness-is-key-2016-goal>
- North American Free Trade Agreement [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-alena/info.aspx?lang=eng>
- The Global Competitiveness Report 2016—2017

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

16. The North American Free Trade Agreement [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42965.pdf>

17. Theoretical perspectives on economic cooperation. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII3_AND.pdf

18. U.S. Bureau of Economic Analysis [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bea.gov/>

19. U.S.-Mexico Economic Relations: Trends, Issues, and Implications [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32934.pdf>

20. Ukraine's indispensable economic reforms [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://carnegieeurope.eu/2016/04/29/ukraine-s-indispensable-economic-reforms-pub-63490>

21. Ukrainian prism: foreign POLICY 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12426.pdf>

22. United Nations Conference on Trade And Development [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/>

23. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

24. Комар, Н. Ефективність функціонування Північноамериканської зони вільної торгівлі / Наталія Комар, Алла Уніят, Руслана Луців // Журнал європейської економіки. — 2016. — Т. 15, № 3. — С. 284—300.

References:

1. United States Trade Representative (2016), "NAFTA Imports", available at: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta> (Accessed 30 July 2017).

2. U.S. Chamber of Commerce, October (2015), "NAFTA Triumphant: Assessing Two Decades of Gains", available at: <https://www.uschamber.com/report/nafta-triumphant-assessing-two-decades-gains-trade-growth-and-jobs> (Accessed 30 July 2017).

3. Knowledge@Wharton (2014), "NAFTA, 20 Years Later", available at <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/nafta-20-years-later-benefits-outweigh-costs/> (Accessed 30 July 2017).

4. Foreign Agricultural Service U.S. (2008), "NAFTA", available at https://www.fas.usda.gov/sites/development/files/nafta1.14.2008_0.pdf (Accessed 30 July 2017).

5. CIA World Factbook (2015), "Rank Order GDP", <https://www.cia.gov/library/publications/the-world> (Accessed 30 July 2017).

6. Amadeo, K. (2017), "Advantages of NAFTA", available at <https://www.thebalance.com/advantages-of-nafta-3306271> (Accessed 30 July 2017).

7. Central Intelligence Agency (2017), available at: <https://www.cia.gov> (Accessed 30 July 2017).

8. JBEM (2017), "Concept and stages of world's economy development", available at: <http://www.jbem.lt/concept-stages-worlds-economy-development> (Accessed

30 July 2017).

9. U.S. Customs and Border Protection (2017), "Customs Mutual Assistance Agreements", available at: <https://www.cbp.gov/border-security/international-initiatives/international-agreements/cmaa> (Accessed 30 July 2017).

10. Final Environmental Assessment Report (2016), available at <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accord> (Accessed 30 July 2017).

11. Shevchenko, M. (2016), "Free trade with Canada: Ukrainian perspective", available at: <http://www.uni-an.info/economics/1414030-free-trade-with-canada-ukrainian-perspective.html> (Accessed 30 July 2017).

12. Instituto Nacional de Estadística y Geografía (2016), available at: <http://www.inegi.org.mx/default.aspx> (Accessed 30 July 2017).

13. Khachatryan, A. (2016), "Investing in Ukraine: Improving Ukraine's international investment attractiveness is key 2016" available at: <http://business.com.ua/economy/item/improving-ukraines-international> (Accessed 30 July 2017).

14. North American Free Trade Agreement (2015), available at: <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-alena/info.aspx?lang=eng> (Accessed 30 July 2017).

15. WEF (2017), "The Global Competitiveness Report 2016-2017", available at: http://www3.weforum.org/docs/GCR20162017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (Accessed 30 July 2017).

16. Andruseas, G. C. and Hertug, I. (2015), "Theoretical perspectives on economic cooperation" available at: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII3_AND.pdf (Accessed 30 July 2017).

17. North American Free Trade Agreement (2015), "U.S. Bureau of Economic Analysis", available at: <http://www.bea.gov/> (Accessed 30 July 2017).

18. North American Free Trade Agreement (2016), "U.S.-Mexico Economic Relations: Trends, Issues, and Implications", available at: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32934.pdf> (Accessed 30 July 2017).

19. Vimont, P. (2016), "Ukraine's indispensable economic reforms", Carnegi Europe, [Online], available at: <http://carnegieeurope.eu/2016/04/29/ukraine-s-indispensable-economic-reforms-pub-63490> (Accessed 30 July 2017).

20. Friedrich Ebert Foundation (2016), "Analytical study Foreign Policy Council "Ukrainian Prism", available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12426.pdf> (Accessed 30 July 2017).

21. United Nations Conference on Trade And Development (2017), available at: <http://unctadstat.unctad.org/> (Accessed 30 July 2017).

22. State Statistics Service of Ukraine (2015—2016), "Statistical yearbook", available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 30 July 2017).

23. Komar, N. Uniat, A. and Lutsiv, R. (2016), "Effectiveness of the operation of the North American Free Trade Area", Zhurnal ievropejs'koi ekonomiky, vol. 15, no. 3, pp. 284—300.

Стаття надійшла до редакції 26.07.2017 р.